

Eesti võistkondlikud meistrivõistlused 2.august 2020, Räpina.

1. Kui uskuda Itaalia hobiajaloolast Felice Vincit („Homerose eeposte Läänemere päritolu“, 1995, e.k. 2008), siis on kohanimi 'Põlva' tulnud just selle mehe nimest. Ta oli Aiakose poeg, Zeusi pojapoeg ja Achilleuse isa. Tema ja nereiid Thetise pulmapidu on kuulsaks saanud vahejuhtumiga, kus Eris põhjustas ilusaimale määratud õunaga tüli jumalannade Hera, Aphrodite ja Athena vahel. **Kes?**
2. Jordaaniat on aastatuhandete jooksul vorminud mitmed kultuurid: näha on märke kreeklastest, roomlastest, türklastest. Küsitavad riik ja rahvas tegutsesid seal Wadi Rumi kõrbes 3. sajandi lõpust eKr. Just nemad rajasid oma pealinnaks kaljudesse uuristatud linna Petra, kus parimatel päevadel elas kuni 20 000 inimest. **Nimetage see rahvas/riik.**
3. Kunság on ajalooline, etnograafiline ja geograafiline regioon Ungaris, mis vastab ühe rahva poolt ja jaoks loodud endisele poliitilisele üksusele. Aastail 1279 – 1876 oli see Ungari Kuningriigi autonoomne osa. **Millisest kunagisest rahvast on jutt?** Näete ka selle piirkonna lippu a-st 1618 ning vappi.

4. Küsitav oli 1792.a. toimunud maskiballi ajal surmavalt haavatud Rootsi kuninga Gustav III poeg. Sai troonile 13-aastaselt, valitses 1792–1809. Sõjas Prantsusmaaga kaotas oma valdused Ees-Pommeris ja Rügeni, 1809 takkapihta Soome Venemaale. Seepeale ta tagandati, troonile sai onu Karl XIII. Tagandatud ja krahviks taandatud kuningas elas tükk aega Saksamaal, kuid suri üksilduses ja joodikuna Šveitsi hotellis kolonel Gustafssoni nime all. **Kes?**

5. Küsitav sündis 1869. aastal Verioral. Pärast õppimist Räpina kihelkonnakoolis ja Võru kreiskoolis töötas ta Võrus raamatukaupluses. 1893. a. võeti noor karskusesõber, taimetoitlane ning nikotiinipõlgaja Õpetatud Eesti Seltsi liikmeks. Tehnikamaailm oli talle sama südamelähedane kui rahvaluule, rahvalaulud või muinaslood ning 1894 asutas ta Võrru esimese fotoateljee. Juba järgmisel aastal viis ta selle üle Tartusse, kus asutas ateljee juurde mehaanika, elektrotehnika, galvaanika ja tsinkograafia töökoja. 1909. a. sai temast esimene eesti rahvusest ulmekirjanik. Temalt ilmus jutukogu „Echoes of Myself: Romantic Studies of the Human Soul“ („Kajastusi minust enesest: Inimhinge romantilised uuringud“). Ühe selles avaldatud loo 1911. a. ilmunud eestikeelset tõlget võib ühtlasi lugeda esimeseks eestikeelseks ainult lennundusega seotud ilukirjandusteoseks. [***, Ligova õhusõitja: Jutustus. Rmt-s: Oma Maa I. Koost. E. Wirgo. Tartu, 1911, lk 83–100] Vanaduspäevil toimetulekuraskustesse sattunud kirjamees suri 1953. a. Sharoni väikelinnas Connecticuti osariigis. Toivo Kitvel on temast avaldanud raamatu "Kolm nime - üks mees: lugu Verioralt pärit kirjanikust, kes Atlandi tagant Eesti vabariiki toetas". **Kes?**

6. Selle ansambli moodustasid Guy-Manuel de Homem-Christo ja Thomas Bangalter 1993. aastal. Bangalter on bändi liikmete vahimuse kohta öelnud järgmist: "Me ei hakanud robotiteks omal soovil. Meie stuudios oli õnnetus. Me töötasime oma sãmpleriga ja 9. septembril 1999 täpselt kell 9.09 see plahvatas. Kui me teadvuse tagasi saime, siis avastasime, et oleme muutunud robotiteks." Nende tuntuimate singlite sekka kuuluvad näiteks "One More Time", "Digital Love", "Harder, Better, Faster, Stronger" ja "Get Lucky". Nad on välja andnud neli stuudioalbumit ja kaks kontsertalbumit ning koostanud muusika filmile "Tron: Pärand". **Mis ansambel?**
7. **Millisele rahvusvahelisele aktsioonile on pühendatud sellise pildiga reklaam?** Esimene selline aktsioon toimus 1997 Berliinis, Eestis korraldatakse seda alates 2009.a., 18.mail või selle ümber.

8. See spordiala koosneb mitmest harust. Kõigepealt tervisesport ehk inimesed treenivad jooksuradade ääres. Teiseks bodybuilding ehk inimesed kasvatavad lihast ilma raskusteta. Ning lõpuks staatiline ja dünaamiline ehk sundasendid ja sujuvliikumised maas, rööpal, kangil, varbseinal. Dünaamiline jaguneb omakorda kaheks: freestyle ehk trikid ning power moves ehk tasakaalulemendid ja sundasendit hoides edasiliikumine. **Kuidas seda kõike koos nimetatakse?** Edukamad on sel alal olnud seni ukrainlased, aga tiitleid on võitnud ka meie lähinaabrid: 2013 tuli maailmameistriks Leedu esindaja Andzej Žilo, 2019 lätlane Daniels Laizans, 2014 võitis esimese naiste MM-i soomlanna Oona Kivelä. Eestis toimuvatest üritustest on tuntuimad Kevad Battles Pärnus ja Cash Throwing. Ala juhitakse Riias asuvast WSWCF-st, mille presidendiks on praegu Maris Šlezinš. Vastata võib nii inglise kui eesti keeles.
9. Selline nn "siberi tüüpi" raudteevagun töötati välja juba tsaari-Venemaal 1875. Nõukogude Venes oli ta pidevalt kasutuses, selle vaguni baasil ehitati teenistusvaguneid: sanitaar-, tuletõrje-, kui ka toidukaupade lavka sihtotstarbel. Isegi vagun-kirikud ehitati selle vaguni baasil. Meie rahvale on ta tuttav muidugi kui küüditamisvagun. Aga sellel vagunil oli ka oma tüübinimetuse – HTB (ladina tähtedega NTV). Kui TB (TV) tähendas selle vagunitüübi nimes "kaubavagun" (vene keeles - товарный вагон), siis **mida tähendas täht N** (vene H)? Sõna algab sama tähega ka eesti keeles.

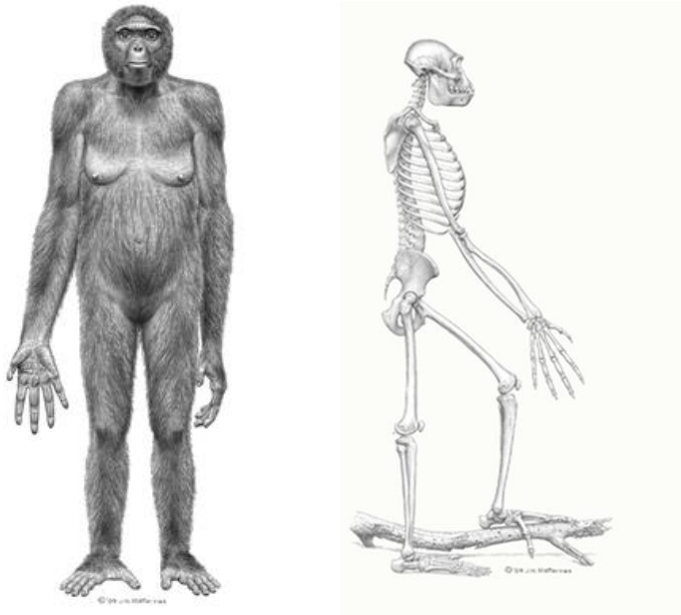

10. 19.sajandil oli Läänemere salakaubavedajate seas kasutusel õine ergutusjook, mis valmistati kindla retsepti järgi: 1 suhkrupea, 2 toopi rummi ja raanda- ehk puuämbritäis kuuma teed. Selline oli ühe laevapere kogus. Joomiseks võeti toobrist puukulbiga suva järgi. Selle joogi nimi koosnes kahest osast, mille tagumine pool oli sumakas, mitte samakas. Esimene pool viitas aga ühele kohanimele. **Millisele kohanimele?**

11. Küsitav pärines Vestfaalist ja astus Liivi orduusse tõenäoliselt enne 1320. aastat. Tõusis Vindavi ja Miitavi komtuuriks ning valiti 1340 ordumeistriks. Selles ametis alustas ta peagi sõda Pihkva vastu. Tema käsul rajati Liivimaa idapiirile 1342. aastal ka kaks uut linnust: Aluliina ja Vastseliina. Tema meistriksoleku ajal toimus Jüriöö ülestõus, mille ta maha surus ja võttis 1343–1344 ordu kontrolli alla taanlaste alad Põhja-Eestis (Eestimaa hertsogkonna) eesotsas Tallinnaga. Just tema käskis Liivimaa nooremaa riimkroonika andmeil Paide linnuses toimunud läbirääkimiste ajal vangistada eestlaste saadikud, neli kuningat ja kolm sulast, seda hoolimata saadikupuutumatus nõudest. Eestlased hakkasid vangistamisele vastu ja tapeti. Seejärel purustas Dreileben eestlased Kanavere ja Sõjamäe lahingus. 1345. aastal loobus ta ordumeistri ametist. **Kes?**
12. See, et Rāpinas asus hiiekoht nimega Maidomägi võib olla nii mõnelegi üllatuseks. Aga ilmakaardilt on leida koguni kaks saart nimega Mait. Üks neist asub Bismarcki saarestikus Uus-Iirimaa ehk Niu Ailan provintsis ning kuulub Paapua Uus-Guinea (Papua-Niugini) koosseisu. Teine asub Mait-nimelise sadamalinnakese reidil ja kuulub maale, mille rannajoont – kokku 3333 km peetakse selle maailmajao mandriosa riikide hulgas pikimaks. **Mis riigis asub sadamalinn Mait?** (kirjutatakse ka Maydh või Meit)
13. Muinasajal lõikasid skandinaavia sõdalased vahetult enne lahingusse minekut küüned hästi lühikeseks. **Miks?**
14. 25.08.1945 tapeti hiina kommunistide poolt üks Ameerika baptisti misjonär ja USA armee luureohvitser. Hiljem inspireeris see sündmus looma temanimelist seltsi, kes peab hukkunut külma sõja esimeseks kangelaseks. 1958.a. end. Bostoni maiustustevabrikandi Robert H.W. Welch'i (1899–1985) poolt asutatud seltsi kirjeldatakse tänapäeval kui paremradikaalset ja äärmusparempoolset. Organisatsioon toetab piiratud valitsust ning on vastu rikkuse ümberjagamisele ja majanduslikule sekkumisele. Ollakse kollektivismi, totalitarismi, anarhismi ja kommunismi vastu. **Kelle nimeline selts?**
15. Pildil olev 1942.a. sündinud poliitik oli oma riigi esimene naispeaminister aastail 2009-13 ja ühtlasi maailma esimene avalikult gay/lesbi peaminister. **Kes?** Riigi eest võib saada 1 punkti.

16. **Nimetage ajakiri.** Enesemääratluse järgi on see parlamendi põhiseaduslikke ja ühiskondlikke ülesandeid mõtestav perioodiline ajakiri, mis ilmub a-st 2000 kaks korda aastas – juunis ja detsembris. See on ajakiri poliitikuile, teadlastele, õppejõududele, õpetajatele ja üliõpilastele, ametnikele, äri- ja mittetulundusühingute liikmeile ning kõigile poliitikahuvilistele. Selle missioon on edendada dialoogi teadlaste ja riigitegelaste vahel. Väljaande peatoimetaja on Tiina Kaalep (eelmine oli Mart Raudsaar), seni viimane number 41/2020.
17. Inimkonna esiemana tuntud *Australopithecus Lucy* on maailmakuulus. Tema 3,2 miljonit aastat vanad luud avastati 1974.a. Etioopias. 1994.a. leiti aga Djiboutist 4,4 miljoni aasta vanune skelett. Selle väljakaevamine ja dokumenteerimine võttis aega 15 a., aga tegemist on kõige terviklikuma varajase inimesega (125 luutükki). **Mis nimi anti temale?** Tegemist on naissoost isendiga, aga Eestis on küsitav nimi, mis 2020. aasta 1. jaanuari seisuga oli 357 mehel, populaarsuselt 326. mehenimi. Kõige populaarsem on see eesnimi Saare maakonnas, kus neid on 10 000 elaniku kohta 6,26.

18. Iirimaa, Suurbritannias ja USA-s elab irish travellers nimeline etniline rühm, keda on arvult kokku umbes 50 000. Neid ühendab himu rännata, nad eristuvad teistest tihti ka keelelise ja kultuurilise aspekti poolest. **Kuidas nimetatakse seda keelt**, mida kasutavad irish travellersi kuuluvad inimesed omavahel? Keeles arvatakse olevat 2000-3000 sõna, see põhineb paljuski iiri keelel. Esmakordselt mainib selle nime 1882. aastal Charles Leland („The Gypsies“), nimetades seda „viieks keldi keeleks“.
19. Pildil on esimene Ameerika indiaanlaste poolt väljaantud ajalehe päis. See leht anti välja kahes keeles: inglise ja **Millises indiaani keeles?** Omanimi oli sel rahval (originaalis) DḥBḐḐT.

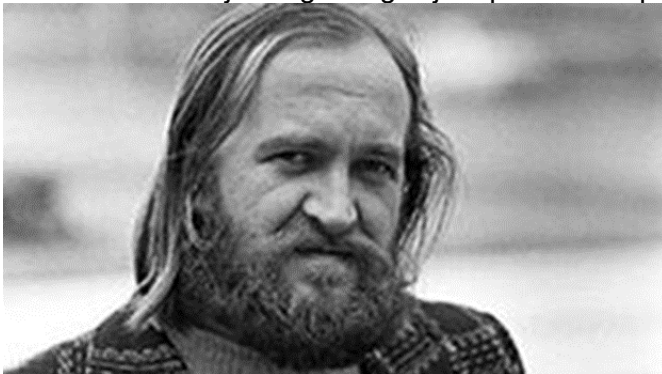
20. Vana-Rooma kivitee Via Egnatia rajati II sajandil eKr. Rohkem kui 800 km pikkune tee ühendas tollase Dyrrhachium'i üle Thessaloniki kuni Byzantion'i välja. Kui Thessaloniki asub tänapäeva Kreekas, Byzantion (Istanbul) Türgis, siis **mis riigi koosseisu kuulub tänapäeval rooma-aegne Dyrrhachium?**

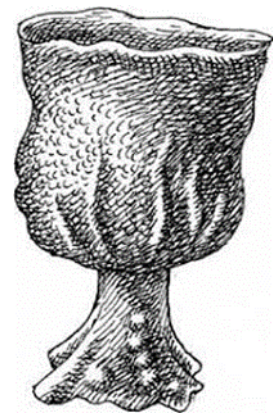
21. Vana-Rooma ajaloolane, kirjanik ja entsüklopedist Suetonius (70-122) andis teada, et keiser Aulus Vitellius (15-69) oli suurt kasvu, suure kõhuga ja joomisest punaseks muutunud näoga valitseja. **Kes oli aga see tuntud kunstnik, kes kasutas ära Vitelliuse büsti oma teose "Bacchus" loomisel?**

22. **Kuidas nimetatakse seda Šotimaalt pärit kuuma jooki:** viski lahjendatuna kuuma veega, maitsestatud mee ja mõne nelgiõisikuga? Tänapäeval nimetatakse selleks igasugust kuuma vee, tee või kohvi baasil tehtud jooki, mille kangestajaks on kasutatud viskit, rummi, tekiilat, likööri vms. Retsept on väga lihtne: 4 cl kanget alkoholi, 15-20 cl (ehk 150-200 ml) kuuma vedelikku: vett, teed või kohvi. Magusasõbrad võivad lisada veidi pruuni suhkrut. Kaunistuseks sidruniviil. Variante on tuhandeid. Sama nime kannab ka India päritolu siidritaoline, palmimahlast kääritatud jook.
23. See soome kirjanik sündis 1944.a. Rootsis, kuhu ta vanemad oli sõjapakku pagenud. Ta kirjanikupõli kestis kokku 6 aastat, mille jooksul ta avaldas 9 raamatut, millest mitmed on juba saanud klassikuteks. Neist esimese „Maa on syntinen laulu“ (Maa on patune laul) avaldas ta juba 19-aastasena. Sellest raamatust valmis kirjaniku surma-aastal (1973) ka film, millest sai Soomes tol aastakümnenil kõige rohkem vaadatud *elokuva*. Filmile heideti ette liigset brutaalsust, kuigi Lapimaa mehe teostes oli seda isegi piisavalt. Traagilise saatusega kirjanik oli 1962-1963 ka Jehoova tunnistajate liige ning hiljem pidas seda perioodi oma elu kõige õnnelikumaks. **Kes?**

24. Välimuselt meenutab see *Cliona Patera* veinipeekrit. Tegelikult võib ta kasvada kuni 1,25 m kõrguseks, kusjuures ellipsoidset kuju omav kausi osa võib ulatuda kuni 80 cm kõrguseks ja olla 23 cm lai. Teda on kasutatud isegi beebivanniks. Seda suurt käsnaaliiki arvati juba 1900-ndate alguses väljasurnute hulka, kuni 2011 avastati Singapuri ja Tai rannikult elusaid isendeid. **Milline on aga selle tegelase üldtuntud nimi?**

25. Prantsuse vaimulik ja füüsik, osmoosi avastaja Jean Antoine Nollet (1700-1770) rivistas 1746.a. ligi kakssada munka umbes miilise ümbermõõduga ketti. Mõne aja möödudes kõik mungad kiljatasid. **Mille kiirust üritas abee Nollet niimoodi mõõta?**

26. Beef *** (***) pirukas) on traditsiooniline Inglise liharoog. Klassikalise ***i moodi veiseliha valmistamiseks keeratakse kvaliteetne pehme veiselihatükk hanemaksapasteedi, hakitud seente kihi (seda nimetatakse *duxelles*) ja õhukese pannkoogi sisse. See kõik kaetakse lehttainaga ning küpsetatakse ahjus. Tänapäeval kasutatakse ka kergemaid variante, kus pannkooki ega hanemaksapasteeti kasutatud pole. Toidutare näidisretsept: *Tõeliselt mehine pirukas, rohkem isegi nagu praad. Tõsta lehttainas sulama ja liha toatemperatuurile. Puhasta sibul, küüslauk ja seened. Haki ja prae või ja oliiviõli segus. Lisa sorts punaveini, maitsesta värske tüümiani, soola ja pipraga. Kelle nime see roog kannab?*

27. Küsitav Mecklenburg-Vorpommerni liidumaa linn asub Rügeni saarel Jasmundi poolsaarel. Elanikke (2012) 9498. Tuntud on linn merekuurordi ja sadama poolest, sealtkaudu pääseb unikaalsete kriidikaljudega (Kreidefelsen) Jasmundi rahvusparki. Sinna on kohaliku ettevõtja poolt pukseeritud ujumuuseumiks endine briti allveelaev HMS Otus. **Mis linn?**
28. Kaasaegne pooljuhtide tootmine sai alguse 1945.a. New Jerseys Belli laboratooriumis. Elektriinsener ja füüsik William Shockley püüdis ehitada väikest ränil põhinevat võimendit, et asendada elektronlampe suurtes elektronarvutites. 1947.a. ehitasid Shockley kaastöölised John Bardeen ja Walter Brattain aga hoopis ühe teise elemendi abil maailma esimese tahkefaasilise võimendi (vastandina vaakumlampidele) ja nimetasid selle transistoriks. Räni pääses võidule alles aastal 1954 (ja nimetatud kolm meest said Nobeli füüsikapreemia 1956). **Mis materjali kasutati esimestes transistorites?** Tegemist on poolmetalliga, elemendiga number 32.
29. 1900. aastate alguses leidsid lääneriigid kõige odavama ja efektiivsema tervishoiuabinõu, mida valitsus saab sünnidefektide ja arengupeetuse vältimiseks rakendada. Sellega alustas 1922. aastal Šveits ning seejärel muutus võte paljudes riikides kohustuslikuks. Näiteks Indias on see nõue aga põhjustanud suurt vastuseisu ja ajuti lausa lõpetatud, mis tõi aga kaasa sünnidefektide kasvu. **Millest on jutt?**
30. Kes on esitaja? 🎵

31. Maria (sünninimega Matrjona, 1898-1977) leidis oma kutsumuse lõvitaltsutamises, kuid 1930-ndatel töötades vendade Ringling`ide tsirkuses tuli osata ka elevantidega ümber käia. Ise armastas ta ennast reklaamida kui "kuulsa isa tütar, kelle kangelasteod Venemaal üllatasid tervet maailma". **Kelle tütrest sai tuntud lõvitaltsutaja?**

32. Ohtlikuimad E-ained, millest peaks kindlasti hoiduma on E200-E299 – konservandid. Küsime happe E200 nimetust. See tuleneb pihlaka ladinakeelsest nimetusest. Ja pihlakamahlast see 1859. aastal eraldatigi. Looduslikult leidub seda rohkesti pihlakates ja murakates. Enne sünteetilise happe kasutuselevõttu oligi pihlakamahl tema allikaks. Keemiliselt on see vees halvasti lahustuv orgaaniline hape. Nii hape kui ka tema soolad kas hävitavad pärm- ja hallitusseeni või pidurdavad oluliselt hallitusseente arengut. Küsitava soolad sobivad toiduainetööstusele, sest nad ei mõjuta oluliselt konserveeritava toiduaine maitset ega lõhna. Kõrvalmõjud: võib tekitada nahaärritusi, suus põletustunnet ja punetust suu ümber. Raskendab astmat, allergilist nahalöövet või nõgeslöövet põdevate laste olukorda. **Milline ühend?**
33. Küsitava nimetuse said mõned ploomid omale väga ammu. Selline nimetus omistati kuningas Francois I abikaasa auks, kellest rahvas väga lugu pidas ja kellele oli omistatud hellitusnimi, tõlkes "hea kuninganna". Eesti keeles võiksime neid ploome järelikult kutsuda hoopiski "kuninganna ***i ploomideks". Nüüdseks on ***na tuntuks saanud hulgaliselt soojemate maade häid sorte, mis üldiselt on suured ja ümmargused (harvem ovaalsed). Nad on reeglina tiheda viljalihaga väga maitavad dessertploomid. Puud ise on mitte liiga suure kasvuga ja tiheda ümara võraga. Eestis on ammu püütud külmakindlaid sorte kasvatada, mõned on aiandusärides saada. **Milline nimetus?** Ladina keeles *Prunus domestica* subsp. *italica* – ***-ploomipuu (väärisk-ploomipuu, ***-väärisk-ploomipuu).
34. Mullune jahihooaeg tõi uue Eesti "rekordi" – nimelt kütiti 31 032 metskitse (näiteks jahihooajal 2017/18 kütiti "vaid" 15 807 metskitse). Nii suurt hulka ühte liiki ulukit polnud seni meil veel ühel hooajal kütitud. **Millised liigid said mullusel hooajal selles statistikas teise ja kolmanda koha, neid kütiti vastavalt 7127 ja 6304 isendit?**
35. Küsitav on kaheaastane (Eestis üheaastane) 0,7–1,5 m kõrgune rohttaim. Väidetavalt tõhusaim ravim maksale ja kogu organismile. Droogina kasutatakse vilju ja ürte. Ürt võib aga lammastele ja veistele vahel isegi surmavalt mürgine olla. Kasvatatakse ka koduaedades ilu- ja ravimtaimena, veidi suuremas koguses kasvatatakse võimalik et ainsana Emil Rutiku. **Nimetage see taim** (*Silybum marianum*).

36. Küsitav taim on saanud nimetuse ühe vanakreeka mütoloogia tegelaskuju järgi, kes tappis purjuspäi oma poja Pentheuse ja hiljem häbi pärast ka enese. Vanakreekakeelne vastav sõna tähendab 'väga kuulus'. Taim kuulub aspariliste sugukonda (varem paigutati amarülliliste alla). Euroopasse jõudis esmakordselt 1561.a. Nende populaarsus ilutaimedena sai alguse 19. sajandil. Enim kasvatatakse liiki Ameerika ***, selle tuntuimad sordid on „Marginata“ ja „Mediopicta Alba“.

Mis taim?

37. *Tibia* ja *fibula* moodustavad koos arvestatava osa igaühest meist. **Mis need on?** Vastuseks kirjutage, kuidas neid koos nimetatakse või ka mõlema eestikeelne nimetus.

38. Kui see auto 1961. aastal ilmavalgust nägi, siis kostis Enzo Ferrari, et see on „kõige ilusam auto, mis eales tehtud“. Top Gearis väideti, et selle tippkiirust (240 km/h) katsetati öösi, selle tarbeks suleti maantee M1. Ühel sellisel katsel täheldati, et katus loperdab ning raskuse tekitamiseks ömmeldi kabriolett-versioonile katuseriidesse rida pliikuulikesi. Sellega sõitsid Grace Kelly, Steve McQueen, Frank Sinatra jt. Tootmine lõppes 1975, nüüd on mudel renoveeritud elektrijõul töötavana. **Mis masinaga on tegemist?**

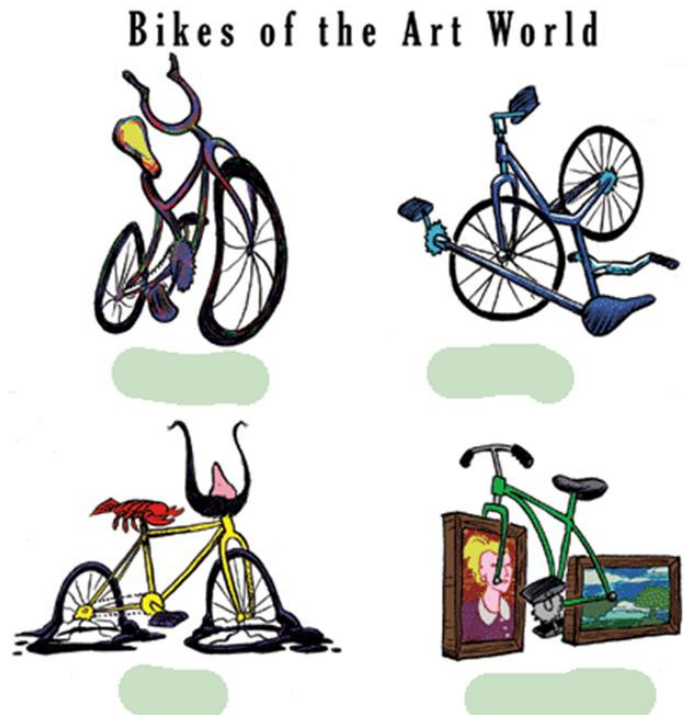
39. Küsitav on kõige varem valmiv mari meie aedades. *Lonicera caerulea L., var. edulis*. Kõik maitsvad sordid on aretatud Kaug-Idast (Kamtšatkalt, Sahhalinilt ja Siberist) korjatud marjade seemneist. Tänapäeval toimub nende marjade uurimine ja aretustöö peamiselt Venemaal, Poolas ja ka Kanadas. Eestis on saadaval sordid 'Jugana', 'Honeybee', 'Aurora', 'Tundra' jt, uudisena hiljem valmivad 'Boreal Beast' ja 'Boreal Beauty'. **Kuidas nimetatakse taime eesti keeles?**

40. Kõnealuse, maailmas väga armastatud nuku lõi norrakas Tone Finnanger 1999. aastal. Nukk on võluva välimusega, veidi kurbade ja mõtlike silmadega, naiivse näoga, punaste põskede ja pärlitest silmadega. Sellest nukust inspireerituna tehakse näiteks ka ingleid, jäneseid, kasse jms. Nukku ömmeldakse naturaalsest materjalidest ning enamasti rahulikes toonides. **Mis nimega seda nukku tuntakse?** Sama nime kannab ka üks kokteil, Inglise riisile keskendunud toidubränd ning see on eesnimeks Inglise näitlejannal, keda me oleme saanud näha näiteks filmides *Kuutõusu kuningriik*, *Grand Budapest Hotell*, *Vanilla Sky* ja *Me peame rääkima Kevinist*.

41. 2011 nimetati Manchester City kodustaadion "City of Manchester Stadium" suursponsori – Araabia Ühendemiraatide lennufirma auks ümber Etihad Stadium'iks. **Miks andunud City fännid solvused hingepõhjani sellise ümbernimetamise pärast?** Punktid olenevad vastuse täpsusest.

42. Internetis ringleval GIF-il on neli jalgratast sellisena, nagu neid oleks võinud kujutada mõni maailmakuulus kunstnik. Vasakul üleval on Edvard Munch, **kirjutage ülejäänud kolm.**

43. Eestis on hästi teada K.J.Petersoni (1801-22) jalgsikäigud Riia ja Tartu vahel. Küllap neid käijaid on aastate jooksul veelgi olnud. **Kes oli aga see tuntud tegelane**, kes 1844. a. juunis matkas eesti keele uurimisretkel Tallinnast Tartusse, sealt augustis-septembris Urvaste-Karula-Sangaste kaudu Võrru ja tagasi Tartu? Sealt omakorda liikus ta detsembris Peterburi, „sest mu rahakott ei luba hästi [voorimehega] reisida ning pole ju midagi tüütumat kui istuda renditud postitöllas, samal ajal kui kolmekümne penikoorma pikkune vahemaa Tartu ja Peterburi vahel oleks käidav kaheksa ööpäevaga“.

44. Eesti korvpalli meistriliiga rekord ühes mängus visatud punktide osas on jagamisel kahe mehe vahel. 10. märtsil 1979. aastal Eesti Maaülikooli spordihoones Eesti meistrivõistluste raames EPA ja TPI esindusmeeskondade (84:90) vahel viskas külalismeeskonna mängija 56 punkti. Sama palju viskas üks teine mängija kaotajate särgis 18. aprillil 1992. aastal, mil Asto saavutas lisaajavõidu 119:115 Maxime-HMR üle. **Nimetage need kaks mängijat!** Mõlemad on kuulunud ka Kalevi ja koondise ridadesse.

45. Ta vanaisa ja isa olid mõlemad USA sõjalaevastiku 4-tähe admiralid. Vanaisa oli vastu võtnud Jaapani kapitulatsiooni II maailmasõjas, isa juhatas hiljem nii Euroopas kui ka Vaikse ookeani laevastikku. Perekonna sõjalised juured viivad tagasi kuni president George Washingtoni peastaabini. Ise nimetas ta ennast koolipõlves mingil hetkel „ülbeks, kasvatamatuks ja häbematuks lipnikuks, kes püüdis ennast tõestada ülemustele vastu hakates“. Hiljem sai ta sõjakangelaseks. Selle kohta on president Trump avaldanud arvamust, et tema jaoks ei ole kangelased need, kes vangi langevad. **Kes?**

46. Mussolini oli 1922-43 Itaalia kuningriigi peaminister ja diktaator ja seejärel juhtis 1943-45 Itaalia Sotsiaalsel Vabariiki ehk Salo vabariiki. **Milline seos on tal aga järgmiste meestega:** Mehhiko president Juarez (1806-72), tuntud revolutsiooniline anarhist Cipriani (1843-1918) ja vabamüürlane "Master Mason" Costa (1851-1910)?
47. Eestis on asunud mitu piiskopilinnust (Kuressaare, Lihula, Vana-Pärnu, Haapsalu, Koluvere, Otepää, Tartu, Vastseliina, Vana-Kastre, Uue-Kastre, Kirumpää, Kiviloo, Porkuni). Veel pikem on kunagiste ordulinnuste nimekirj. Kõige tihedamalt oli viimaseid praeguse Viljandi maakonna territooriumil (3). **Nimetage need kolm.**
48. Pildil on Eesti uusim luteri kirik, mille ehitamist alustati mullu, kuid rahapuudusel see katkes. Tänavu kevadel jätkati töödega taas. Kirik kerkib Eesti suuruselt kolmandasse alevikku valla kõrgeimasse kohta Pähklimäele, esimest korda Baltimaades koosneb kiriku katus päikesepaneelidest. Alevikus varem luteri kirikut polnud ning ka iseseisev Toomase kogudus loodi seal alles 2013. aastal. Varem kuulus selle ümbrus kohaliku kihelkonnakiriku alla ning jumalateenistusi peeti vennastekoguduse palvemajas. **Mis kirik?**

49. *** keel (varem ka provansi keel või provanssaali keel) on romaani keelte hulka kuuluv keel, mida kõneldakse Hispaania kirdeosas (Kataloonias), Monacos, Prantsusmaa lõunaosas ning Itaalias. **Kuidas nimetatakse kokkuvõtlikult seda piirkonda?** Või vastake see keel.
50. Prantsuse Indohiina oli ajalooline piirkond aastatel 1887–1954 Kagu-Aasias Indohiina poolsaarel, tänapäeva Vietnami, Kambodža ja Laose aladel. Neist Vietnami ala jagunes kolmeks piirkonnaks, millest lõunapoolseim oli Kotšinhina. **Nimetage ülejäänud kaks.**

51. Küsitav on Doonau parempoolne lisajõgi. Pikkus u. 120 km (koos lähtejõe Schwarza'ga u. 180 km). Austria-Ungari kaksimonarhias oli ta suures osas kahe poole piiriks, neid nimetatigi siinpool ***i ja sealpool ***i (Tsis- ja Trans***nia). **Mis jõgi?**
52. Seda linna on esmakordselt mainitud ajaloolisel 1066. aastal. Kui enamiku Horvaatia rannikulinnadest on asutanud kreeklased, illüürid või roomlased, siis küsitav on erand. Selle asutasid horvaadid. Praegu Dalmaatsia suuruselt kolmas linn, olnud ka suurim. Aastast 2000 kuulub sealne Püha Jakobi katedraal UNESCO kultuuripärandi nimekirja. **Mis linn?**

53. 2019. aasta suvel valisid lahendajad ristsõnades kõige sagedamini esinenud Eesti kohanime seast ristsõnapealinna, milleks sai Aa. Aa on ka Lätis, nimelt Aajõgi, saksa keeles Kurländische Aa (ka Kurische Aa või Semgaller-Aa). **Kuidas nimetavad seda 119 km pikkust jõge lätlased?** Sama nime kannab ka Jürmala linna osa.
54. Mauricio Alonso "Pipo" Rodriguez Lindo't (s.1945) peetakse ühe sõja põhjustajaks. Selles sõjas hukkus ligi 2000 inimest (mõningatel andmetel koguni 5000 inimest) ja hävis neli lennukit. See oli muuseas sõjaajaloo viimane sõda, kus kasutati kolbmootoriga propellerlennukeid. **Mis sõda?**
55. USA-s peetakse alates 23. juulist 1957 igal aastal suurte pidustustega üleilma tuntud kiirtoidu "Hot dog"-i (läämi pini, kuum koer) päeva. Tegemist on kuuma viineriga, mis on pistetud saiaaigna sisse. Aga juba 1787 kirjutati inglise lehtedes ühest analoogsest toidust, kus koera asemel esines nimes üks teine loom, kes oli urus. **Milline loom?** Tehniliselt on tegemist Yorkshire pudingi taigas küpsetatud vorstidega.

56. Tootma hakati neid 1932 ja toote väljamõttelejaks oli tehnoloog Vassili Joanidi. Küsitava diameeter on 7,62 mm. Praeguseni toodetakse neid mitmes riigis, suurim tootja on Venemaa oma ala suurim, jaapanlastele kuuluv vabrik „Petro“. **Millest jutt?**

57. TÜ raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnas hoitakse mitut selle kunagise kauaaegse õppejõu portreed. Tuntuim neist on ilmselt Gerhard von Kugelgeni maalitu. Küsitava noorpõlvest pärineval portreel sarnaneb ta Kristuse kujutisega, mida head hinnet soovivad tudengid ei jätnud ka mainimata. Tavapärase professori teenistusaja, 25 aasta asemel valiti teda veel kolmel korral viieks aastaks tagasi. Ta sündis Magdeburgis, lõpetas Halle ülikooli, töötas enne Tartut professorina Danzigi ülikoolis. Tema haud asub Vana-Jaani kalmistul. Seda tähistab monument mustast marmorist murtud antiiksambaga, millele toetub valge marmorrist (pildil). **Kes?**

58. Küsitav on itaalia teadlane eluaastatega 1818 – 1878. Ta oli 28 aastat Rooma Kolledži observatooriumi direktor. Ta oli üks esimesi teadlasi, kes autoriteetselt väitsid, et Päike on täht. Andis suure panuse mitmes astronoomia valdkonnas. Muuhulgas avastas kolm komeeti, kirjeldas esimesena Marsi kraatreid. Oli eriliselt huvitatud Päikesest, mida uuris kogu elu. Tema peamine huviala oli aga astronoomiline spektroskoopia, ta leiutas helio-, tähe- ja telespektroskoobi. Arendas välja esimese täheklassifikatsiooni tüübi, viis *** klassi. Lisaks astronoomiale oli ta aktiivne ka meteoroloogias, füüsikas ja okeanograafias. Viimasest valdkonnast ongi tema nimi meile ehk enim tuntud. **Kes oli see jesuiit**, kelle järgi on nimetatud kraatrid Kuul ja Marsil? Pildil tema büst Roomas Pincios.

59. Veeteede amet korraldas 2018.a. internetihääletuse, selgitamaks välja eestlaste lemmiktuletornid. Anti üle 3200 hääle. **Millised tuletornid said esimese ja teise koha?**

60. 1990.a. tegi tollane N. Liit ÜRO-le kingituse. Selleks oli Zurab Tsereteli skulptuur „Hea alistab kurja“ (Good Defeats Evil). See kujutab Püha Jüri lohket tapmas. **Millist ebatavalist materjali on lohe valmistamisel kasutatud?**

61. Küsitav on oma 13 570 hektarise pindalaga suurim lennujaam Ühendriikides ja maailma suuruselt kolmas rahvusvaheline lennujaam. Üks sealne lennurada kogupikkusega 4877 meetrit on USA pikim munitsipaalkasutuses lennurada. Avamisest (28.02.1995) saadik on lennujaam andnud alust erinevatele vandenõuteooriatele. Nt illuminaatide ja reptiilidega seotule. Tuleb tunnistada, et lennujaama loojad on tõesti võtnud ette tavamõistusele arusaamatult mahukad ehitustööd ja kasutanud kummalisi kujunduselemente. **Milline lennujaam?**

62. Kellele ja mis puhul antakse apgari hinne? Apgari testis toimub hindamine kümnepallisüsteemis.

63. Legendaarne Boston Celticsi treener ja hilisem asjaajaja Red Auerbach jälgis küsitava korvpalluri karjääri kolm aastat Marylandi ülikoolis ja sepistas selle aja jooksul endale läbi keerukate tehingute võimaluse küsitav mängija Bostoni klubile 1986.a. draftis ära napsata. See kõik õnnestus tal suurepäraselt ning sündimas oli „uue Jordani“ liit „Celticsi“ seniste põhimeestega, kogu USA kossumaaailm oli „very exited“. Päev hiljem allkirjastati leping ning räägiti 1,5 miljoni dollari suurusest lepingust „Reebokiga“. Kaks päeva hiljem läks küsitav aga oma ülikooli hüvastijätupeole sõpradega ning järgmisel hommikul haiglas diagnoositi tal surma põhjuseks südame rütmihäired, mida seostati kokaiini üledoosiga. Matustel osales 11 000 inimest. **Kes oli see sporditäht?**

64. Gröoni inuitide murdes tähendavad need arvud tõlkes "see läheb üle" ja "see laskub alla". Originaalkeeles kõlavad need arvud nii: "arfinillit" ja "aqqanillit". **Nimetage need kaks arvu.**

65. **Nimetage muusika ja sõnade autor.** 🎵

66. Olümpiaajaloost on teada väga omapärane juhtum. Nimelt saabus üks riik mängudele ühe nime all, lahkus aga teise nime all. **Kirjutage mõlemad nimed.** Toona 12 sportlasest keegi medalile ei tulnud, hiljem on 12-aastase vahega saavutatud pronks ja hõbe.

67.

68. See laskesuusatamise maailmakarikasarjas 2016. aastal debüüdi teinud sportlane (sünd 1996) saavutas oma parima tulemuse tänavu Tšehhis Nove Mestos laskesuusatamise MK-etapil (7,5 km sprindis saavutas 20. koha). Ta on öelnud, et Pekingi olümpiast kaugemale ei vaata. 2009. aastal sai temast Eesti noorim täiskasvanute suusatšampion. Olümpial on käinud ka tema isa ning sama alaga on tegelenud ka tema ema ning tegeleb ka poiss-sõber. **Kes?**

69. Ta on poolenisti eestlane - Kaug-Põhjas Magadani oblastis Jagodnajas sündinu ema oli 1921. a. Tallinnas ilmavalgust näinud eestlanna Meeta Suve. USA poksiringkonnad teadsid teda väga hästi ja pakkusid talle juba 1970ndatel profilepingut. Ta osales pidevalt tollastel NSV Liidu – USA raskekaallaste kohtumistel, kus võitis kümnest matšist kaheksa. Ta on poksunud Muhhamad Ali vastu ning temaga tahtis heidelda Mike Tyson. Ta on ainus poksija maailmas, keda legendaarne Kuuba raskekaallane Teofilo Stevenson kordagi ei võitnud – kaotas kaks korda oma hiilgeajal. Ta oli ka esimene välismaalane, kes võitis Stevensoni tema esimese olümpiakulla järel. Eri põhjustel ei võitnud ühtegi tiitlivõistluste medalit, nt. Montreali ei jõudnud, sest vigastas viimases olümpiaeelises laagris tõsiselt kulmu. Pääses tiitlivõistlustele vaid korra: 1978. a. NSV Liidu meistrina MMile Belgradi, kus kaotas suurüllatusena kohe esimeses ringis vähetuntud prantslasele Dominique Natile. Kuubalastele jäi küsitav nimetatud kahe võiduga igaveseks meelde, 2000ndatel kutsusid nad ta Kuuba koondise treeneriks. **Kes?**

70. NHL alustas aastal 1917. Küsime esimest sellega liitunud USA klubi. Toimus see klubi asutamisaastal 1924. Meeskond eksisteerib sama nime all siiani ja on kogu liiga vanuselt kolmas. Aastate jooksul on võidetud kuus Stanley karikat, viimati hooajal 2010/11. **Nimetage meeskond.**

71. Küsitav linnuperekond on Eestis esindatud kahe liigiga, üks neist on eestlastele vägagi tuntud. Kuigi seda lindu kutsutakse sageli perekonnanimega, ei esine see kummagi liigi ametlikus nimes. Maailmas kuulub sinna perekonda üle 50 liigi, linnud on väikese või keskmise suurusega. Üks selle perekonna esindajatest oli 2005. aastal Eesti aasta lind ning perekonnanime kandev lind oli ka enne haldusreformi ühe valla vapil. **Nimetage linnuperekond!**

72. Näete pildil väärt ilupuuks peetava puu lehti. Sügisel oranžikaskollaseks mineva puu sõrmjalt lõhistunud lehed ei meenuta kuidagi oma perekonnakaaslaste lehti. Puu eriskummaline välimus arvatakse olevat kiirguse üledoos. Puu leiti 80-ndatel juhuslikult ühest Eesti linnast, mille järgi see sai ka sordinime. Võrreldes teiste sugulastega kasvab see puu kiirelt. **Mis puu?**

73. See mõök on arvatud relvanduse ajaloo kümne kõige tõhusama relva hulka. Selle omamine oli lubatud vaid samuraidel. Mõök sümboliseeris elu algust, tähistas selle arengut ning oli ka enneaegse lõpu vahendiks. Selle mõõga pikkus sõltub tema omaniku kasvust, mõök on väga kerge. Pigem on tegu lõike- ja torkerelvaga, millega püüti teha vastast võimalikult kahjustavaid löikeid. **Kuidas on selle nimi?**

74. See originaalkujul aastail 1962 – 1965 toodetud automudel on siiamaani kõige väiksemate gabariitidega auto maailmas, pikkust 1,37 meetrit, laiust vaid 99 cm. Kiirus kuni 60 km/h, kütusekulu vaid 2,8 l/100 km kohta. Toode valmis Mani saarel ja vastust aitab vormistada mõtlemine Briti peaministritele. **Mis firma mudel?**

75. Küsitavas napilt alla miljoni elanikuga riigis paikneb kõige rohkem välisriikide sõjaväebaase - seal on esindatud Prantsusmaa, USA, Itaalia, Jaapan, Hiina. Lisaks tegutseb nende viie riigi baasides Saksamaa, Hispaania, India ja Suurbritannia sõdureid. Saudi Araabia on alustanud läbirääkimisi oma sõdurite sinna viimiseks. **Mis riik?**

76. Mis nime all tuntakse seda ehitist?

77. Esmakordselt astus see troopikametsast pärit tegelaskuju üles 1966. aastal Eduard Uspenski poolt avaldatud raamatus. Segases olukorras apelsinikasti pugenud kangelane jääb seal magama ning ärkab üles suurlinnas. Oma nime saab ta kasti avanud kaupluse juhataja käest ning ta asub ühes kaupluses ka tööle, elades üksikut elu poe kõrval asuvas telefonikabiinis. Lõpuks sõbruneb ta ühe loomaaia töötajaga ning hiljem juba väikese sõpruskonnaga luuakse koos Sõpruse Maja, et viia kokku need, kes otsivad sõpru. 2004. aastal oli ta oma maa olümpiakoondise maskotiks, viimastel aastakümnetel on ta olnud eriliselt kuulus Jaapanis. **Kes on see tegelaskuju?**

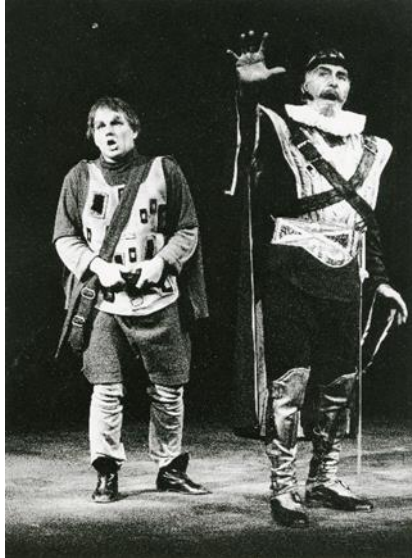
78. Sellele heledapäisele prantslasele kingiti 1972 üks must ese – seda selle pärast, et ta oli kunsti jätnud ühe märgatava jälje. Selle jälje jättis ta küll viuldaja Francois Perrin'i nime all. **Kes oli see prantslane?**

79. See peenvillane ja värviline pits on ainulaadne nii Põhjamaades kui terves Euroopas. Seda hakati valmistama 19. sajandil. Algselt oli punastes ja valgetes värvitoonides, hiljem lisandus kollane ja must. Rohkemavärviliseks muutus XIX sajandi teisel poolel, kui kaubavahetuse arenedes hakkas peenvillane värviline lõng rohkem levima. Ühes pitsis võib olla korraga 2-10 värvitooni, punane kui eluvärv on igas pitsis. Kui algselt kaunistati sellega rahvarõivaid ja rituaalidega seotud esemeid, siis tänapäeval raatsitakse seda panna ka tarbeesemete serva. Ka on aja möödudes pits muutunud järjest keerulisemaks ja filigraansemaks. Üks tuntumaid meistreid on Ulve Kangro. **Mis pitsist on jutt?**

80. „*** ja raamatud on seesama, mis pianiino ja pianist või kasiino ja mängur. Kui need lahutada, ei tule mängust midagi välja. Ta on raamatute koostamisel niisama keskendunud ja täpne kui klaverimängija ning samamoodi hasartne ja väsimatu nagu mängupõrgu püsikunde,“ kirjeldas küsitavat Tartu Postimees. See Eesti kirjandusloolane ja hinnatud toimetaja (sünd 1958) on õppinud Tartu Ülikoolis eesti keelt ja kirjandust. Ta on avaldanud ohtralt artikleid pagulaskirjandusest ning toimetanud raamatuid. Käesoleval hetkel töötab ta ajakirja Akadeemia humanitaar- ja sotsiaalvaldkonna toimetajana. On pälvinud Tartu kultuurkapitali aastapreemia ning Valgetähe IV klassi teenetemärgi kultuurialase töö eest. **Kes?**

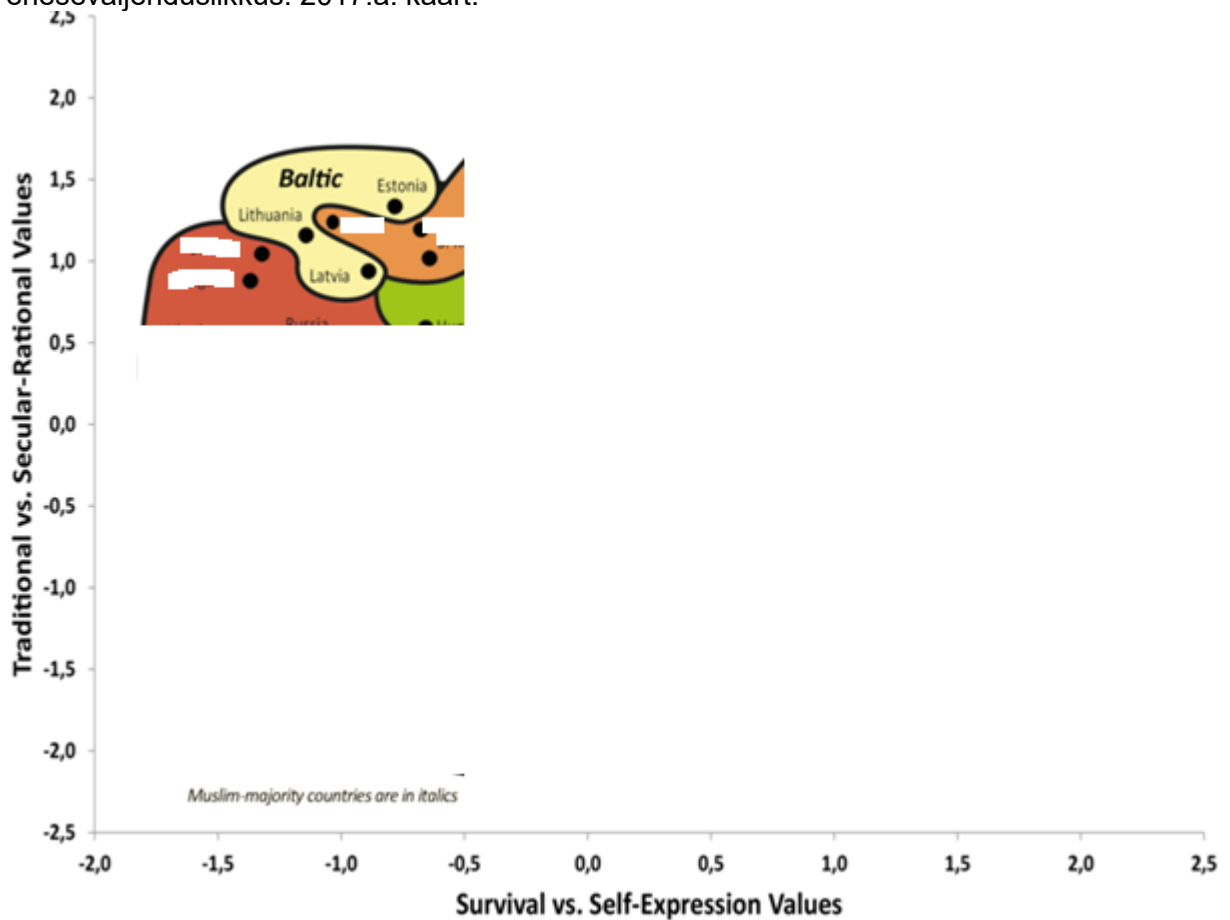
81. Netflixis hiljuti esilinastunud ühest suursündmusest kõnelevas filmis mängivad peaosi Will Ferrell ja Rachel McAdams. Teiste seas löövad seal kaasa ka John Lundvik ja Loreen Rootsist, Jamala Ukrainast, Bilal Hassani Prantsusmaalt, Netta Iisraelist, Pierce Brosnan ning ka üks eestlane, kelle nime nimetamine juhiks koheselt õige vastuseni. **Millisest sündmusest film kõneleb?**
82. See Eesti näitleja (1976) on alates 2010. aastast kirjastanud Saksamaa näitlejate agentuuris ning teeb seal üha rohkem ilma. Tänavu on ta mänginud teleseriaalis *Großstadtrevier*, mullu filmides *Waren einmal Revoluzzer* ning *Polizeifuf 110*. Eestlastele on ta mänginud erinevates filmides ja seriaalides selliseid tegelasi nagu Schnaps, Kalju Riislaid, Rasta, Feliks ja Kaarel. Töötas 2000 – 2005 Vanemuise teatris, 2005 siirdus Tallinna teatrisse NO99 ning alates 2012. aastast on vabakutseline. 2014. aastal omistati talle ka Bruno O'ya nimeline noore filminäitleja auhind. **Kes?**
83. Cerevantese „Don Quijote“ on Eesti teatrite lavadel etendunud eri variatsioonides kuuel korral. 1995. aastal Vanemuises lavale jõudnud Massenet' ooperis mängisid nime tegelast ning Sancho Panzat pildilolevad mehed. **Kes?**

84. Ta oli suurimaid tummfilmistaare. Esimese maailmasõja järel kehastas energilist noort kangelat, tema tegelastüüp sai toonase „ameerikaliku elulaadi“ ja ellusuhtumise õigustajaks. 1919 asutas koos oma tulevase naise Mary Pickfordi, Charles Chaplini ja D.W.Griffithiga filmikompanii United Artists. Seal jätkas ta mängimist rohketes menukates nn mõõga ja mantli seikluskomöödiates. 1927-29 oli ta Ameerika Filmikunsti Akadeemia esimene president. 1940 tunnustati tema elutööd postuumselt Oscariga. Filminäitleja oli ka tema samanimeline poeg. **Kes (1883-1939)?**
85. Selles 2021 ekraanidele jõudvas Nikolai Homeriki draamafilmis kehastab peaosalist Vahtangovi nimelise teatri näitlejanna Olga Lerman (s.1988). Teatud spetsiifilistes stseenides kasutati aga Julia Belorukova (s.1995) teeneid, kes muuseas on võitnud olümpiamängudel 2 pronksmedalit. Osa võtteid tehti ka Eestis, kuid põhiliseks võttekohaks oli staadion Tirvas, mis asub asulas, mille omaaegne nimi oli Kukisvumchorr. Film baseerub reaalsel sündmusel, mis toimusid 1997. a. **Kellele on pühendatud see film ehk keda kehastas tippnäitlejanna Olga Lerman?**

86. Küsitav Riho Undi film sai 1994.a. Tampere XXIV rahvusvahelisel lühifilmide festivalil diplomi. Filmi eest pälvis Unt 1993. a-l Kultuurifondi aastapreemia ja 1994. a-l riikliku kultuuripreemia. Unt lubas peagi ka järele ning 1997 valmiski „Tagasi Euroopasse“ ja 2000.a. „Saamueli internet“. **Mis pealkiri?**
87. See tõlkija ja luuletaja sai tuntuks debüütkoguga "Lõputu juuli", mis kuulus kogumikku "Luulekassett '90". Samas kassetis debüteerisid ka Elo Vee, Triin Soomets ja Ats. Tema luuletusi on viisistanud ansamblid Toojalind, Lunatic Asylum, Anarch jt. **Kes?**
88. See noortele suunatud romaan oli kirjutatud pseudonüümi R.D.Mascott all ja ilmus 1967. Tegemist on üsna ebaõnnestunud kirjatükiga, mille peategelaseks on Bondi noor vennapoeg, kelle nimi oli samuti James Bond lisanimega Junior. Samas "bondiana" autori Ian Flemingi järgi oli see õige Bond tegelikult üksik laps. Muidugi valmisid selle teose alusel ka noortele suunatud teleseriaalid. Raamatu pealkirjaks oli "The Adventures of James Bond Junior ..." (James Bond Juniori seiklused ...). Punktiirile sobivad muidugi **numbrid, aga millised?**
89. Kui vaadata ühte tuntuimat kultuuriväärtuste kaarti – Inglehart-Welzeli maailma väärtusuuringut -, siis on Eesti lähimad naabrid sellel Läti ja Leedu, aga veidi lähemalgi kolm kaugemat riiki. **Nimetage need riigid** (2 p saamiseks piisab kahest). Neid maid iseloomustab suhteliselt suur sekulaarsus ja keskendumine ellujäämisväärtustele ning suhteliselt väike traditsioonilisus ja eneseväljenduslikkus. 2017.a. kaart:

90. Aastal 2014 otsis Kesk-Poola väikelinn Tuszyn laste mänguväljakule logo. Selleks soovitati tuntud raamatutegelase kuju. Linnavolinikud aga keelasid selle, kuna tegemist olevat „poolalasti ja kahtlasest soost mänguasjaga“, kes polevat lastele sobiv eeskuju. **Kellest jutt?**

91. **Nimetage eesti luuletaja**, kes kirjutas 1987 järgmised sõnad. ... „Kevade“ kangelapsed Toots ja Kiir, Arno ja Lible, Teele ja Tõnisson on ammu raamatu raamidest väljunud, neid võetakse tegelasteks uutesse lugudesse ja juttudesse, nad ei kulu ega kao, nad ei muutu ega vanane, neid nähakse elus eneseksi. ... Niisuguseid igaveseks ajaks elama jäänud kangelasi on kõigi rahvaste kirjandustes. Näiteks Huckleberry Finn ja Tom Sawyer, vahva sõdur Švejk ja prints Hamlet, õilis rüütel don Quijote ja kannupoiss Sancho Panza, Vargamäe Andres ja Pearu, doktor Faust ja Jukola vennaksed. Need kujud on kasvanud üle oma kirjandusteose lehekülgede, nad on ise muutunud uute kirjutatud ja kirjutamata legendide allikaiks. Neid nimetatakse müüdilisteks kangelasteks. ...“

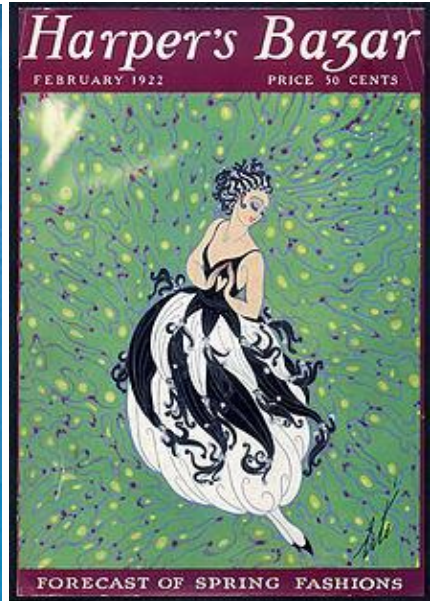
92. **Kes on see mees**, kes on Otepääl avatud karupurskkaevu „Lõbus Ott“ autor (sünd 1973)? Mees on ka Tartu teerajajate allee ja Koidula ning Jannseni mälestusväljaku kaasautor.

93. Selle sõnaga tähistatakse naisi, kes omavad nii kangelaslikke kui vaenulikke iseloomujooni. Eestis tuletas selle sõna meelde Kerli Kirch Schneideri filmidebüüt, mis linastus ühe filmina lühifilmide kassetil „Värske veri: Parimate kavatsustega“. Seal ei ole küsitava sõna nime kandvas külas ükski mees elanud nii kaua, et näeks oma neljakümnendat sünnipäeva. Lõuna-Eesti eluolust inspireeritud filmis mängisid peaosi Tiina Tauraita ja Juhan Ulfsak. **Nimetage film/sõna!**

94. Möistet „surnud jännes“ seostaksime ilmselt eeskätt teatriga – tänu NO99 2009.a. etendusele „Kuidas seletada pilte surnud jänesele“. **Mis valdkonna väljend on aga „surnud kassi põrge“?**

95. **Millise nime all on tuntud** 1892 St. Peterburgis sündinud ja 1990 Pariisis surnud Romain de Tiroff? Ta oli kunstnik, skulptor, teatri- ja filmikunstnik, moedisainer, Art Deco suurkuju, kes lõi tähelepanuväärseid kostüüme ja seadis kavandeid prantsuse music-halli revüüdele.

96. Kes on sellel fotol aastast 1948? Kõrvalpildil tema läbimurdeks kujunenud teos samast aastast - Saint Louise Jeffersoni mälestusmärgi (Gateway Archi) kujundusvõistluse realiseerunud võidutöö.

97. Tänavu pidi Eesti ainus rändav kultuurifestival toimuma kuuendat korda, kuid see jäi ära ning leiab aset tuleval aastal Mulgi elamuskeskuses. Festivali iseloomustab selle toimumiskoht looduse keskel, mullu toimus see näiteks Altja kalurikülas. Festival kannab ühe füüsilise termini nime, mille mõõtmiseks kasutatakse stroboskoopi. **Kuidas on festivali nimi?**
98. Muusikainstrumenti nimega kalimba nimetatakse sageli ka "...klaveriks". Tema eelkäijaks oli šonade rahvuspill mbira (hääldus "m-beer-a"), mida muusikateadlased klassifitseerivad lamellofonide hulka. 1950-ndate keskel töötas etnomuusika teadlane Hugh Tracey mbira baasil välja lääneliku versiooni kalimba, tänu millele levis pill ka väljaspool Aafrikat. **Mis sõna sobib punktiirile?** See sõna tuleneb kalimbal mängimise tehnikast.

99. Enamasti kui me mõtleme balletiseelikule, siis esimese hooga tuleb silme ette luigekostüümi meenutav valge jäik seelik mis justkui iseenesest püsti seisab. Sellised kleidid ömmeldakse tugevast ning kvaliteetsest tüllist ja tõenäoliselt kasutatakse toetusena veel korsettideski tuntud metalli, siinkohal siis võruna seelikukihtide vahel. **Kuidas seda lühikest seelikut nimetatakse?** Vastata võib nii vene- kui inglisekeelsetelt.
100. Kuuldav muusik asutas 2011. aastal Ameerika rõivabrändi Golf Wang, mis on tuntud värviliste, erksate ja mõnikord ka vastuolulise kujundusega. Bränd sai nime muusiku vanemast muusikast inspireerituna, kuid sobib hästi tänavarõivaiks rula- ja hiphopikultuuris. Valikus on rõivaid, jalatseid, aksessuaare, kuid ka rulasid. **Kes?** 🎵

101. Küsitav on 1979.a. Kuressaares sündinud saksofonist ja helilooja. Ta on plaadifirma Barefoot Records asutajaliige, kelle nime seostatakse peamiselt mittetraditsiooniliste džässivoolude ja vabaimprovisatsiooniga. Auhindu: Danish Music Awards Jazz 2014 – võitja kategooriates "Aasta helilooja" ja "Aasta cross-over album", Danish Music Awards 2017 - võitja kategooriates "Aasta helilooja" ja "Aasta vokaalalbum" albumi eest "In the beginning" koostöös Kira Skov'iga, Steppeulven (Taani muusikakriitike auhind) 2018 - "Aasta helilooja", Taani heliloojate ja laulukirjutajate Assotsiatsiooni aastaauhind 2019. **Kes?**

102. Eesti kaks esimest üldlaulupidu toimusid teatavasti Tartus. Sama oli ka Soomes – nii „peaproov“ 1881 kui ka üldlaulupidu 1884 ei toimunud Helsingis, vaid linnas, mida hüütakse Soome Ateenaks. Linn sai linnaõigused 1837, 1858. aastal alustas seal tegevust esimene soomekeelne keskkool (lütseum) Soomes. **Milline linn?**

103. Eesti kirjanduse enimtõlgitud teosed, kui räägime romaanidest, on napilt ületanud 20 tõlke piiri. Praeguseks on tõenäoliselt tõlgituim eesti kirjandusteos allolev luuletus «Armastus», mis pälvis 1997. aastal Juhan Liivi luuleauhinna ja on autori kodulehel loetav lausa 82 keeles, neist mõnigi 2-3 erinevas tõlkes. **Kes on luuletaja?**

ARMASTUS

on käsk, nii mõtles

Kierkegaard. Parem aga

on, mõtlen, armastada

käsust välja tegemata.

Ära tundes

hingest hingeni,

vastates

verest vereni,

olgu üles-,

olgu alla-

lennul

saabumise paika

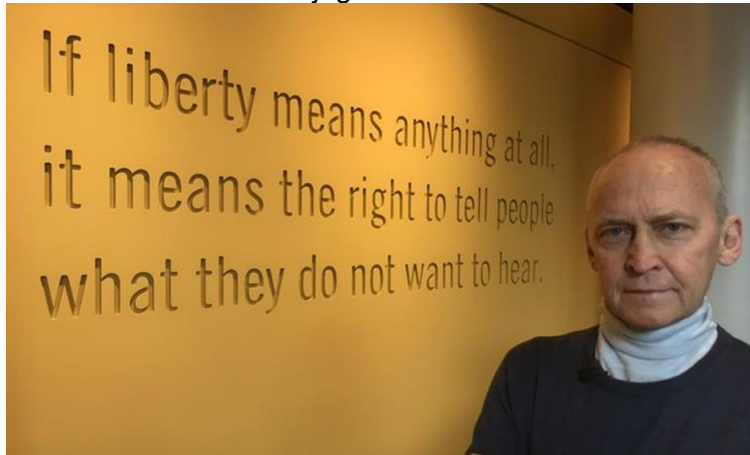
teadmata.

104. Vivien Leigh on tuntud kui Scarlett O'Hara kehastaja filmis "Tuulest viidud". Aga tema kehastuses sai kuulsaks teinegi Ameerika kirjanduse Lõuna kaunitar - Blanche DuBois. **Millisest teosest on pärit Blanche DuBois? Fotol kaader filmist.**

105. Tema esikromaan ilmus 55 aastat tagasi "Loomingu Raamatukogus". Selle kirjandus-poliitiline taust oli kõmuline. Juhuse tahtel kohtas pead parandav üliõpilane Centrali õllesaalis viinaveaga tsensorit Juhan Krentsi, kes parajasti kavatses tolle tudengi esikromaanini ära keelata, kuid pärast kaht pudelit ühist konjakit lõi tsensor veel samal päeval käsikirjale templi "Dozvoleno tsenzuroju" (tsensuuri poolt lubatud). Venemaal meenutatakse teda praegugi kui kultuskirjanikku, sest tema romaan lubas venelastel näha keskmist eurooplast. Romaan sai parima rahvuskeelse romaani kategoorias üleliidulise preemia. Romaani trükiti tohututes tiraažides, seda tõlgiti paljudesse keeltesse. Selle põhjal tehtud teatritükki lavastati mitmes teatris. Vahel keelati ära, siis lubati jälle ja kogu progressiivne üldsus vooris nendele etendustele. **Nimetage kirjanik ja romaan?**

106. Pildil olev tsitaat on üksjagu kasutamist leidnud. Kes on selle autor?

107. See Prantsuse kirjanik sündis 1910 vallaslapsena, kasvas üles kasuperedes. Vargusega jäi esmakordselt vahele 10-aastasena, 15.-18. eluaastani viibis parandusmajas. Astus võõrleegioni, kuid eemaldati sealt homoseksuaalsuse tõttu. Edasi hulkus ligi 10 a. Euroopa erinevates linnades varga ja prostituudina. Mitu korda sattus vangi. Vanglas kirjutas ta poeemi „Surmamõistetud“ (1942) ning sai peagi tuntuks. Edasi kirjutas kolm romaani oma kogemustest. Suurima tuntuse saavutas näitekirjanikuna – absurdidraama tähtteosed *Toatüdrukud* (Eestis lavastanud 1988 M. Unt, 2009 H. Toompere jun), *Palkon*, *Neegrid*, *Sirmid*. Viimased veerandsada eluaastat ei avaldanud enam ilukirjandust, vaid tegutses aktiivselt poliitilise publitsistina. Suri 1986. Kes?

108. 2018.a. ilmus tema ja Ivo Ivari aforismide ja maksiimide raamat. Sealjuures on Ivo Ivari küsitava kirjanduslik alter ego, kes sündis 1975. aastal, kui mees liitus EPA klubis tegutseva luuleteatriga Radajad. 1987. aastal sai ta vabariikliku „Luulekeevade“ ja 1982. aastal samuti vabariikliku „Kuldse kaselehe“ laureaadi, aga esimesena hakkas teda avaldama ajaleht Eesti Kirik. Praeguseks on tema sulest ilmunud mitu luulekogumikku. Lisaks arvukalt teoseid psühholoogia, aianduse jt teemadel (ta on u. 90 raamatu autor või kaasautor). Kes?

109. Soome sild tähendas algselt ilmselt talvist jääteed üle Soome lahe. Esimest korda esineb Soome sild hilisemas sümboolses tähenduses F.R.Kreutzwaldi „Kalevipojas“. Millest valmistas Kalevipoeg Soome silla?

110. Milline ansambel? See on sümfoonilise gothic metal'i lipulaevu, millel on rohkelt järgijaid nii Euroopas kui ka USA-s. Asutatud 1996. 🎵

111. Nii üks kui teine ala on huvitanud inimesi juba ammustest aegadest. Need, kes tegelesid ühe või teise alaga professionaalselt, olid sunnitud pidevalt parandama oma eelkäijate vigu. Neid kahte ala on omapäraselt iseloomustanud Kanada pikaajalisem peaminister William Mackenzie King (1874-1950; kokku oli ta Kanada peaminister üle 21 aasta), öeldes oma üldtuntud lause, et "kui mõnel riigil on liiga palju ühte, siis Kanadal on liiga palju teist". **Mida ta pidas ühe ja teise all silmas?**

112. Pere Lachaise kalmistu Pariisis, paljude kuulsuste viimane puhkepaik. **Kes on need kaks?**

113. **Kelle/mille logo?**

114. „Kui Postimees Gruppi kuuluv Postimees vahetas peatoimetajat, siis oleks aeg muudatusteks ka Ekspress Grupis. Õhtulehes on ju veel ka armetud naisfotograafid, sest üks totu kes käis kajastamas septembris Tartus Sodiaagis toimunud suurt showd, kus Arnold Oksmaa oli peaesinejaks, ei tundnud *** ära ning minu pilti loo juures polnudki. Mis tolku on sellisest tühisest fotograafist, kes ei tunne kuulsaid persoone ära? See on umbes nii, et minnakse sigalast lugu tegema, aga lehmadest tehakse pilte. Mina kui kuulus persoon võin mitte tunda fotograafe ja ajakirjanikke, aga nemad on kohustatud mind tundma. Kui nad ei tunne, siis valigu endale mõni teine amet,“ kirjutas üks mees mõnda aega tagasi oma blogisse. Temaga abiellus Oksmaa 2006. aastal naljaviluks lavastatud pulmas, pulmavanemaks olnud Onu Bella on tollest prominendihakatisest teinud ka dokfilmi. Samuti on teda parodeeritud „Wigla shows“ ja „Wremjas“. **Kellest jutt?**

115. 19. sajandil pidid selle ameti esindajad olema tervete hammaste ja hea hingeõhuga ning soovitavalt flegmaatilise iseloomuga, nad pidid jooma ainult vett. Selle ameti esindajaid palgati toona ennekõike aadli ja saksa keskklassi hulgas, maarahvale peeti seda tegevust sobivaks. Tänapäeval selleks ametiks otse inimesi ei palgata, küll aga tegeleb teemaga üks 2010. aastal rajatud asutus Ida-Tallinna Keskhaiglas, mis oli Eesti ja Baltimaade esimene seesugune. Keskmiselt toodab iga sellesse asutusse pöördunu 5,5 liitrit ..., mida peetakse väga heaks tulemuseks. Rootsis, kus selle teemaga on tegeletud pikemalt, on see arv vaid 3,8 liitrit. **Mis amet või millest on jutt?**

116. Küsitav oli saksa keemik (1811-99). Surematu kuulsuse tagas ta endale, leiutades spektroskoobi, mille abil sai elemente uurida valguse abil. Tuntud on ta paraku aga tänu temanimelisele laboriseadmele, põletile, mida küsitav ei leiutanud, vaid mille konstruktsiooni ta pisut täiustas ja populariseeris selle kasutamist. **Kes?**

117. „Monument perverdile, sadistile ja ülilulmale timukale,“ kõlab üks pealkiri Raul Vaiksoo teoses „101 Eesti Monumenti“, kus ta nimetab Paide lähedal asuvat mälestusmärki julmuse sambaks. **Kellele see on püstitatud** (teiste seas)? Mehe sünnipärane nimi on Grigori Belski (hukkus 1.01.1573 Paidet piirates) ning ta oli Ivan Julma nõuandja ning kaasvõitleja.

118. Seda lahte eraldab merest samanimeline maasäär. Aastatel 800 – 1016 asus seal paik nimega Kaup, mis oli paganlike hõimude kauplemisskoht. Nimi anti lahele aga umbes poolsada kilomeetrit põhja pool asunud keskaegse hõimu järgi. Sama nime kandis sealkandis eksisteerinud riik ning Gruusias on samanimeline jõgi. **Mis lahest on jutt?**

119. Legendi kohaselt elasid need kassid koos preestritega templis ning hakkasid 1919.a. levima Prantsusmaale. Sealt sai alguse ka läänes levinud tõug. II maailmasõda mõjus tõule hävitavalt, alles 1950-ndatel aastatel on kirjeldatud nende leidu taas. Taastatud tõugu tunnustati Suurbritannias 1965. aastal. Kass on poolpika karvastikuga, karv on siidine. Põhivärv on hele, kuid näol, käppadel, kõrvadel ja sabal on tumedamad piirkonnad. Neil on sinised silmad ja kõik käpaotsad tumedamad ehk justkui sokid oleksid jalas. Loomult on kassid hellad ja tundlikud, neid peetaksegi seltskonnakassidena. **Mis kassitõug?**

120. See viinamarjasort annab veinile maitset lähtuvalt kasvukohast. Külmas kliimas kasvanud veinist võib tunda rohelisi puuvilju, tsitruselisi ja vahel ka rohelist aedvilja, mõõdukas kliimas kasvanutest tehtud veinis on lisaks tsitruselistele ja valgete luuviljaliste ning meloni hõngu, soojas kliimas kasvanutest tehtud vein on troopiliste viljade maitsenüansiga. **Milline levinud viinamarjasort?**

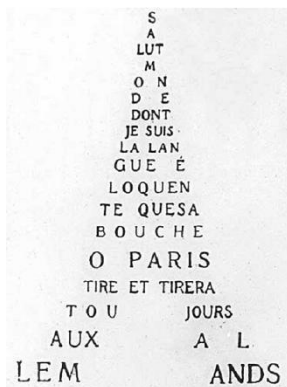
121. Ühine nimetaja?

- Eesti roosi sort (pildil)
- Raimond Kaugveri esikromaan
- Vassili Juhnini teos kivisöölademete avastajatest
- Henrik Visnapuu luulekogu
- Optiline nähtus

122. Aastal 2024 on meil põhjust rõõmustada, sest Tartu on valitud Euroopa kultuuripealinnaks. Seda au jagatakse veel kahe linnaga. **Nimetage need linnad.**

123. **Kuidas nimetatakse** kirjatähtedest kujundatud pilti, kus tähed on paigutatud nii, et moodustub seesama nähtus või ese, mida tekstiline osa kirjeldab? Seda armastas kasutada näiteks Guillaume Apollinaire, kes andis välja sama terminit mitmuses pealkirjana kandva luulekogu (1918).

124. **Millega põhiliselt kaupleb** Austrias Salzburgi linnas asuv firma "Rdzeniewski", mille logotüüp on pildil? 2002. a. asutatud firma on küsitavas valdkonnas Euroopa suurim.

125. Nelja keisri aasta (69 pKr) lõpplahenduse tõi Teine Cremona lahing, kus sõdisid Vespasianuse idaleegionid ja Vitelliuse Reinileegionid. Võitlus algas õhtu hakul. Vara hommikul pöördus Heliose kummardajatest Süüria kolmas leegion näoga itta ning tõi kuuldavale tavapäraseid tervitushüüud oma jumalale, kes parajasti silmapiiri kohale kerkis. Ülejäänud sõjavägi arvas, et nad tervitavad appituliid, ja asus värske hooga rünnakule. Sama uskusid ka Vitelliuse sõdurid, lõid araks ning põgenesid. Nii saigi neist esimene sõjavägi, kes kaotas lahingu **Kellele või millele?**

Vastused

1.	Peleus	KN
2.	nabatealased, Nabatea	KN
3.	kumaanid	KN
4.	Gustav IV Adolf	KN
5.	Jaan Sibul	KN
6.	Daft Punk	HL
7.	muuseumiöö	TS
8.	Street workout	TS
9.	normaalne	TS
10.	Muhu	TS
11.	Burchard von Dreileben	KN
12.	Somaalias	TS
13.	et ei saaks ehitada küünelaeva	TS
14.	John Birch	KN
15.	Johanna Sigurðardóttir	KN
16.	Riigikogu Toimetised	KN
17.	Ardi	KN
18.	shelta	HL
19.	tšerokii	TS
20.	Albaania	TS
21.	Peter Paul Rubens	TS
22.	todi	KN
23.	Timo K. Mukka	HL
24.	Neptuni tass	TS
25.	elektrivoolu	TS
26.	Wellingtoni	KN
27.	Sassnitz	KN
28.	germaanium	KN
29.	soola jodeerimine	KN
30.	Toomas Uiho	SP
31.	Grigori Rasputin	TS
32.	sorbiinhape	KN
33.	renklood	KN
34.	kobras, põder	TS
35.	harilik maarjaohakas	KN
36.	agaav	MM
37.	sääre luud	KN
38.	Jaguar E-Type	HL
39.	söödav kuslapuu	KN
40.	Tilda nukk	SP
41.	nimi viitab ManU-le	TS
42.	Picasso, Dali, Duchamp	SP
43.	Elias Lönnrot	KN
44.	Tõnis Randala, Peeter Grünthal	HL
45.	John McCain	HL
46.	eesnimed	TS
47.	Karksi, Tarvastu, Viljandi	KN
48.	Saku	SP
49.	Oksitaania	KN
50.	Tonkin(g), Annam	KN
51.	Leitha	KN
52.	Šibenik	KN
53.	Lielupe	KN
54.	Jalgpallisõda	TS
55.	kärnkonn	TS
56.	bellamor	MM
57.	Karl Morgenstern	KN
58.	Angelo Secchi	KN
59.	Kõpu, Sõrve	MM
60.	tuumarakettide osi	MM
61.	Denveri lennujaam	KN
62.	Inimesele sündides	KN
63.	Len Bias	HL
64.	6 ja 11	TS
65.	Gustav Ernesaks, Betti Alver	SP

66.	Põhja-Rodeesia, Sambia	MM
67.		
68.	Regina Oja	SP
69.	Igor Võssotski	KN
70.	Boston Bruins	KN
71.	haugas	SP
72.	(Paldiski) vaher	SP
73.	katana	SP
74.	Peel	TP
75.	Djibouti	KN
76.	Chequers Court	HL
77.	Potsataja	HL
78.	Pierre Richard	TS
79.	seto pits	SP
80.	Mart Orav	SP
81.	Eurovisiooni lauluvõistlus	SP
82.	Tambet Tuisk	SP
83.	Jassi Zahharov, Mati Palm	SP
84.	Douglas Fairbanks	KN
85.	Jelena Välbe	TS
86.	„Kapsapea“	KN
87.	Liisi Ojamaa	HL
88.	003½	TS
89.	Taiwan, Lõuna-Korea ja Hiina	KN
90.	Winnie Puhh	MM
91.	Hando Runnel	MM
92.	Bruno Kadak	SP
93.	Virago	SP
94.	finantsvaldkond, täpsemalt börsindus	KN
95.	Erté	KN
96.	Eero Saarinen	KN
97.	Võnge	SP
98.	pöial	TS
99.	patška / tutu	KN
100.	Tyler, the Creator	SP
101.	Maria Faust	KN
102.	Jyväskylä	KN
103.	Jüri Talvet	KN
104.	Tramm nimega „Iha“	KN
105.	Enn Vetemaa, Monument	TS
106.	George Orwell	KN
107.	Jean Genet	KN
108.	Toivo Niiberg	KN
109.	tammepuust	KN
110.	Nightwish	SP
111.	ajalugu ja geograafiat	TS
112.	Heloise ja Abelard	KN
113.	ERM	SP
114.	Hillar Kohv	SP
115.	amm	SP
116.	Robert Bunsen	KN
117.	Maljuta Skuratov	SP
118.	Kura	SP
119.	Birma kass	SP
120.	Chardonnay	SP
121.	Põhjalvalgus	SP
122.	Bad Ischl, Bodø	MM
123.	kalligramm	SP
124.	merevaiguga	TS
125.	päikesetõusule, koidule	TS

Küsimuste autorid: Huko Laanoja, Mait Meensalu, Koit Nook, Silja Paavle, Tiit Purika, Tenno Sivadi

